

УДК 336.647

Платухін Олександр Георгійович

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти

Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця

Platukhin Oleksandr

Obtainer of the third (Educational and Scientific) Level of Higher Education

Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics

ORCID: 0009-0003-2693-8881

DOI: 10.25313/2520-2294-2025-12-11794

МЕТОДИЧНО-ОРГАНІЗАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОГО УПРАВЛІННЯ ВЛАСНИМ КАПІТАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ

METHODOLOGICAL AND ORGANIZATIONAL APPROACHES TO IMPROVEMENT THE FINANCIAL MANAGEMENT OF AN ENTERPRISE'S EQUITY CAPITAL IN THE CONTEXT OF ENSURING FINANCIAL SECURITY

Анотація. Вступ. Стаття присвячена дослідженню питання вдосконалення методично-організаційних підходів до фінансового управління власним капіталом підприємства як ключового інструменту забезпечення його фінансової безпеки та зниження ймовірності виникнення ризику банкрутства в умовах зростаючої економічної нестабільності. Зміни зовнішнього середовища, посилення фінансових ризиків і підвищення вимог до ефективності управлінських рішень актуалізують потребу в науково обґрунтованих механізмах формування та використання власного капіталу, здатних забезпечити стійкий розвиток підприємства та його довгострокову платоспроможність.

Мета. Метою дослідження обґрунтування методично-організаційних підходів до удосконалення фінансового управління власним капіталом підприємства для забезпечення фінансової безпеки..

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження є: наукові праці авторів, які досліджували широке коло питань щодо фінансового управління власним капіталом підприємства. Під час проведення дослідження використано: інструментарій нечітких множин (основа методичного підходу до оцінювання ефективності фінансового управління власним капіталом підприємства); метод ієрархій (для побудови ієрархічної моделі проблем, пов'язаних з необхідністю вдосконалення процесу фінансового управління власним капіталом підприємства, логічного узагальнення (формулювання висновків та напрямів подальших досліджень).

Результати. Розроблено методичний підхід до оцінювання ефективності фінансового управління власним капіталом підприємств. Обґрунтовано підхід до вдосконалення процесу фінансового управління власним капіталом підприємства. Розроблено методичні положення організації фінансового управління власним капіталом підприємства, відмінність яких полягає у використанні.

Перспективи. Під час проведення наступних наукових досліджень запропоновано присвятити особливу увагу питанню апробації розроблених методично-організаційних підходів до фінансового управління власним капіталом підприємства.

Ключові слова: фінансовий контролінг, фінансова спроможність, апарат нечітких множин, структура капіталу, фінансові ресурси, банкрутство, фінансове управління, забезпечення фінансової безпеки, джерела фінансування.

Summary. Introduction. The article is devoted to the study of the issue of improving methodological and organizational approaches to financial management of the enterprise's own capital as a key tool for ensuring its financial security and reducing the likelihood of bankruptcy risk in conditions of growing economic instability. Changes in the external environment, increased financial risks and increased requirements for the effectiveness of management decisions actualize the need for scientifically sound mechanisms for the formation and use of equity capital, capable of ensuring the sustainable development of the enterprise and its long-term solvency.

Purpose. The purpose of the study is to substantiate methodological and organizational approaches to improvement the financial management of the enterprise's own capital to ensure financial security.

Materials and methods. The materials of the study are: scientific works of the authors who investigated a wide range of issues related to the financial management of the enterprise's own capital. During the study, the following tools were used: fuzzy sets (the basis of the methodological approach to assessing the effectiveness of financial management of the enterprise's own capital); method of hierarchies (for building a hierarchical model of problems related to the need to improve the process of financial management of the enterprise's own capital, logical generalization (formulation of conclusions and directions for further research).

Results. A methodological approach to assessing the effectiveness of financial management of the enterprise's own capital has been developed. An approach to improving the process of financial management of the enterprise's own capital has been substantiated. Methodological provisions for organizing financial management of the enterprise's own capital have been developed, the difference of which lies in the use.

Prospects. During the conduct of subsequent scientific research, it is proposed to devote special attention to the issue of testing the developed methodological and organizational approaches to financial management of the enterprise's own capital.

Key words: financial controlling, financial capacity, fuzzy set apparatus, capital structure, financial resources, bankruptcy, financial management, ensuring financial security, sources of financing.

Постановка проблеми. Актуальність дослідження методично-організаційних підходів до фінансового управління власним капіталом підприємства в контексті забезпечення фінансової безпеки зумовлена зростанням рівня невизначеності та волатильності економічного середовища, посиленням впливу внутрішніх і зовнішніх фінансових ризиків, а також ускладненням умов функціонування підприємств, що вимагає перегляду традиційних підходів до формування, використання та контролю власного капіталу, що є елементом забезпечення фінансової безпеки підприємств.

Особливої значущості набуває формування таких методично-організаційних підходів, які б забезпечували своєчасне виявлення відхилень, запобігання кризовим явищам і мінімізацію ймовірності ризику банкрутства підприємства, що в сукупності обумовлює наукову й практичну актуальність даного дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання оцінювання ефективності фінансового управління власним капіталом підприємства посідає важливе місце в сучасних наукових дослідженнях, що засвідчується значною кількістю наукових публікацій і аналітичних напрацювань у цій галузі. У працях вітчизняних і зарубіжних учених висвітлюються різноманітні підходи до моніторингу, аналізу та управління власним капіталом, спрямовані на зміцнення фінансової стійкості підприємств і підвищення ефективності їх функціонування.

У праці [6] проаналізовано внутрішні та зовнішні джерела формування власного капіталу, доступні вітчизняним акціонерним товариствам у сучасних умовах розвитку української економіки. Здійснено структурний аналіз власного капіталу, досліджено особливості його формування та використання окремих складових на прикладі акціонерних товариств Волинської області та України. Представлено алгоритм побудови моделі оптимізації структури власного капіталу та визначено основні напрями підвищення його ефективного використання [6].

Авторами роботи [2] досліджено бухгалтерські та аналітичні аспекти ефективності використання власного капіталу, розглянуто його складові та джерела формування, запропоновано низку фінансових коефіцієнтів для оцінки стабільності підприємств, що можуть бути використані для аналізу ефективності управління власним капіталом [2].

У праці [5] розглянуто теоретичні, методичні та практичні аспекти управління рентабельністю власного капіталу підприємств хлібопекарської галузі. Уточнено та вдосконалено визначення поняття «управління рентабельністю власного капіталу». Запропоновано два підходи до його управління, орієнтовані на досягнення різних стратегічних цілей. Існуючі моделі рентабельності власного капіталу доповнено показниками оборотності позикового капіталу та питомої ваги позикового капіталу у загальній валюті балансу [5].

Автором статті [6] розглянуто питання аналітичного забезпечення управління капіталом підприємств, що передбачає побудову моделі аналізу капіталу, що включає оцінку наявності, структури, ефективності використання та оптимізації капіталу підприємства [6].

У праці [3] розглянуто питання удосконалення методичного інструментарію управління формуванням цільової структури капіталу. Наведено практичні рекомендації щодо прийняття управлінських рішень з оптимізації цільової структури капіталу на основі поєданого ефекту двох критеріїв: рентабельності власного капіталу та рівня фінансової стійкості [3]. У свою чергу, у праці [7] акцентовано увагу на необхідності оцінювання ключових складових безпеки підприємства, зокрема інтелектуальної, кадрової, політико-правової, інноваційної, екологічної та фінансової. Такий підхід забезпечує всебічне управління ризиками, сприяє зміцненню стабільності та підвищенню стійкості підприємств у сучасних глобальних умовах [7]. Авторами роботи [8] визначено, що збалансована система показників сталого розвитку виступає стратегічним інструментом оцінки та управління

ефективністю організації з урахуванням цілей і завдань сталого розвитку. Для визначення КРІ в інтегрованій системі менеджменту пропонується модифікована збалансована система показників, яка враховує взаємодію зацікавлених сторін і фокусується на досягненні цілей сталого розвитку. Такий підхід узгоджує стратегічні бізнес-цілі організації з принципами сталого розвитку, сприяє соціальній відповідальності та підтримує обґрунтоване прийняття рішень. Запропонована система включає підсистеми «Результати», «Стейкхолдери», «Процеси» та «Активатори», кожна з яких містить КРІ, визначені за допомогою багатовимірного факторного аналізу. Встановлення ключових показників ефективності в межах цих підсистем дозволяє гармонізувати економічні, соціальні та екологічні цілі підприємства, забезпечуючи комплексний підхід до сталого розвитку [8].

У праці [11] обґрунтовано підхід до управління структурою капіталу корпорації на основі критерію максимізації рентабельності власного капіталу, який

передбачає оцінку доцільності залучення позикових ресурсів з позиції балансу між фінансовим ризиком та доходністю. Обґрунтовано інструментарій оптимізації структури капіталу з урахуванням фінансового важеля, що дозволяє забезпечити ефективне співвідношення між прибутковістю та фінансовою стійкістю корпорації. Розроблено алгоритм оцінки рівня фінансового ризику у структурі відсоткової ставки при залученні позикових коштів, який передбачає формування премії за ризик неплатоспроможності позичальника та методику визначення його позиції за шкалою «фінансова стійкість — платоспроможність — фінансовий ризик». Проведений постоптимізаційний багатфакторний аналіз чутливості моделі дозволив встановити закономірності змін рентабельності капіталу та її складових [11].

У праці [10] обґрунтованні методичного підходу до оцінки фінансової безпеки підприємства на основі використання набору моделей для визначення його параметрів залежно від характеристик фінансової

Рис. 1. Ієрархічна модель проблем, пов'язаних з необхідністю вдосконалення процесу фінансового управління власним капіталом підприємства

Джерело: авторська розробка

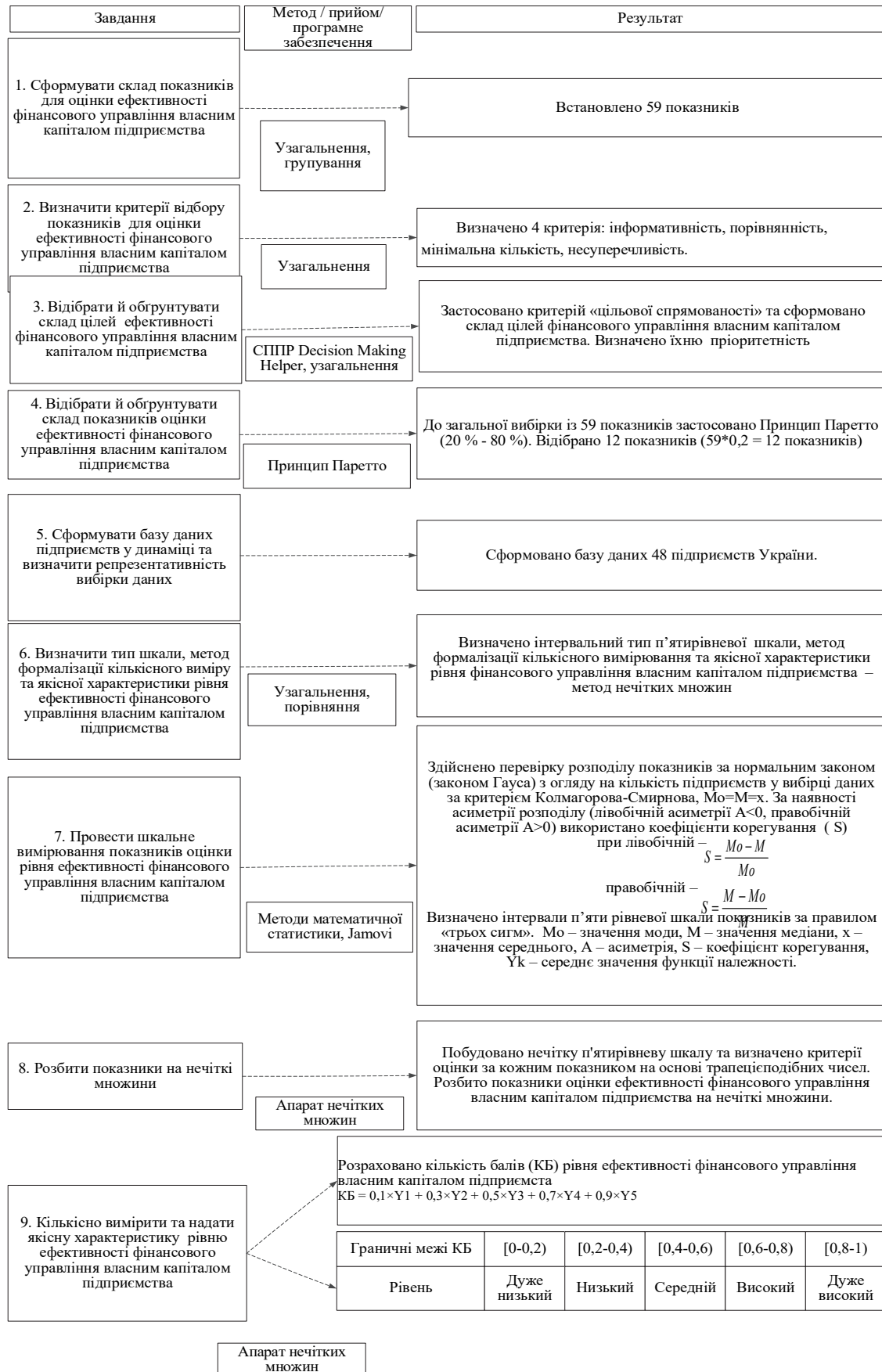
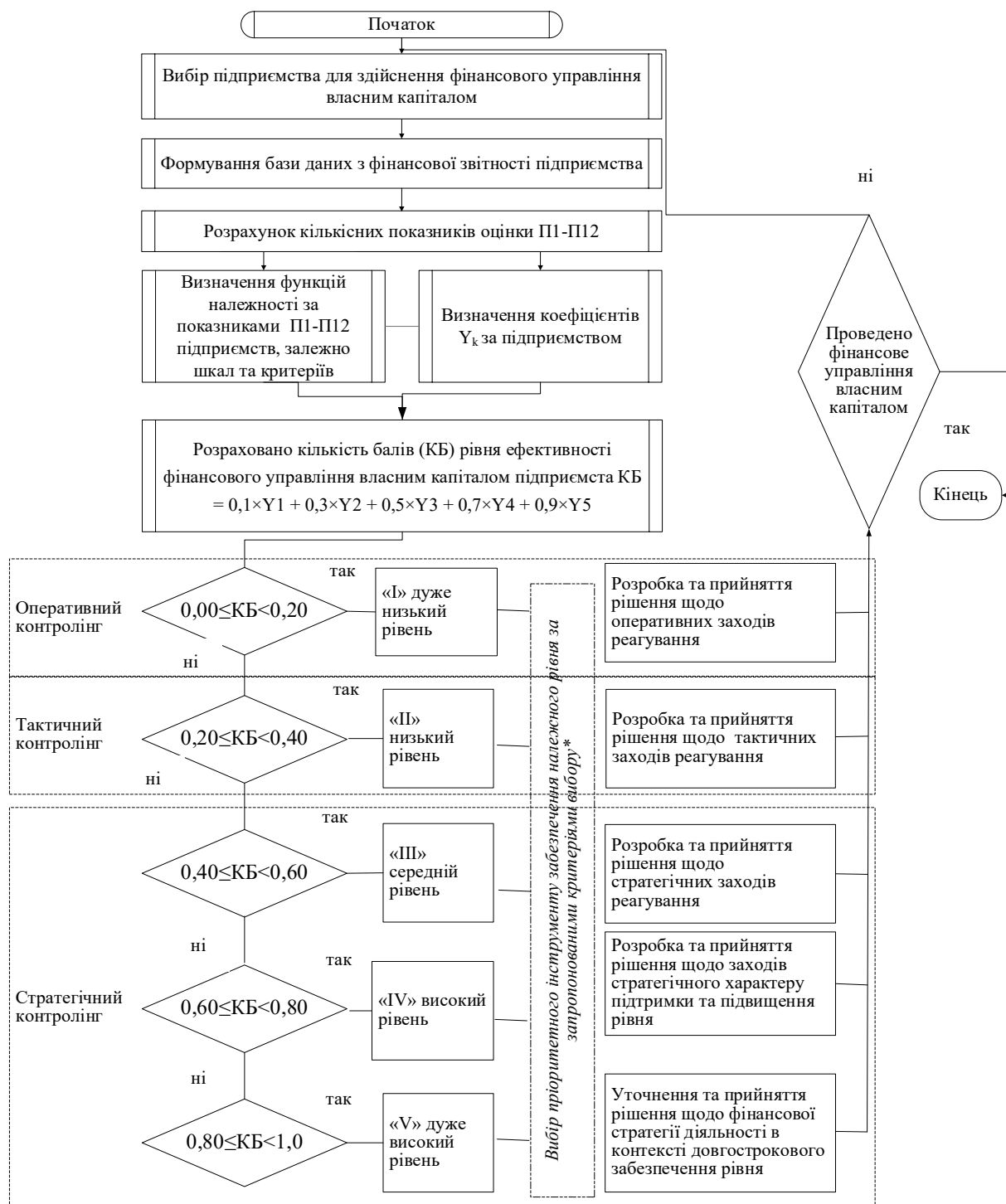

Рис. 2. Методичний підхід до оцінки ефективності фінансового управління власним капіталом підприємства
Джерело: авторська розробка

*1 – фінансова стратегія та цілі підприємства під час застосування відповідного інструменту підвищення рівня власного капіталу підприємства; 2 – контроль над компанією / ризик розмивання частки під час застосування відповідного інструменту підвищення рівня власного капіталу підприємства; 3 – вартість залучення та обслуговування (ринкові умови) відповідного інструменту підвищення рівня власного капіталу підприємства; 4 – гнучкість використання відповідного інструменту підвищення рівня власного капіталу підприємства; 5 – швидкість залучення відповідного інструменту підвищення рівня власного капіталу підприємства; 6 – універсальність застосування відповідного інструменту підвищення рівня власного капіталу підприємства, зокрема в частині структури капіталу, організаційно-правової форми підприємства тощо.

Рис. 3. Методичні положення організації фінансового управління власним капіталом підприємства
Джерело: авторська розробка

діяльності та відповідного рівня ризику. Запропонований підхід створив можливості для визначення параметрів фінансової безпеки підприємства на рівні «рівень — статус — позиція — зона» в процесі поточного та стратегічного управління не лише фінансовою безпекою, а й успіхом підприємства загалом [10]. Отже, сучасні дослідження підтверджують важливість методично-організаційних аспектів фінансового управління власним капіталом підприємств. Вони пропонують різні методи та підходи для оцінки цього процесу, оскільки ці підходи спрямовані на підвищення фінансової безпеки підприємств.

Формулювання цілей статті. Метою статті є обґрунтування методично-організаційних підходів до удосконалення фінансового управління власним капіталом підприємства для забезпечення фінансової безпеки.

Виклад основного матеріалу дослідження. За сучасних умов функціонування підприємств власний капітал виступає не лише джерелом фінансування діяльності підприємства, а й ключовим індикатором здатності протидіяти загрозам фінансовій безпеці, що актуалізує потребу в комплексному методичному інструментарії оцінки ефективності управління ним та в удосконаленні організаційних аспектів прийняття фінансових рішень. У результаті опрацювання аналітичних даних щодо показників підприємств та наукової літератури, визначено проблеми, пов'язані із необхідністю вдосконалення процесу фінансового управління власним капіталом підприємства. Побудовано методом ієрархій ієрархічна модель проблем, пов'язаних з необхідністю вдосконалення процесу фінансового управління власним капіталом підприємства наведено на рис. 1.

Для підвищення ефективності фінансового управління власним капіталом підприємств запропоновано підхід, що базується на групуванні проблем (методологічні, організаційні, інформаційні) та їх ранжуванні, розв'язання яких вдосконалить процес фінансового управління власним капіталом підприємства.

Розробка методичного забезпечення щодо оцінки ефективності фінансового управління власним капіталом підприємства передбачає обґрунтування методичного підходу до оцінки ефективності фінансового управління власним капіталом підприємства (рис. 2).

Запропонований склад показників включав: Коефіцієнт співвідношення зареєстрованого капіталу та власного капіталу (П1), коефіцієнт захисту власного капіталу (П2), коефіцієнт концентрації власного капіталу (фінансової автономії) (П3), кое-

фіцієнт співвідношення нерозподіленого прибутку та власного капіталу (П4), коефіцієнт маневреності власних джерел (П5), коефіцієнт швидкої ліквідності (П6), коефіцієнт платоспроможності (П7), коефіцієнт фінансової стійкості (П8), рентабельність власного капіталу (П9), коефіцієнт оборотності власних джерел (П10), коефіцієнт фінансового левереджу (П11), коефіцієнт довгострокового залучення позикового капіталу (П12) та розроблені шкали/критерії [4].

Як видно з рис. 2, розроблено методичний підхід до оцінювання ефективності фінансового управління власним капіталом підприємства, який передбачає кількісне вимірювання та якісну характеристику рівня фінансового управління власним капіталом підприємства на основі визначених граничних значень відібраних 12 показників, ґрунтується на побудові інтегрального показника, що надає змогу оцінювати рівень ефективності функціонування власного капіталу та дозволяє виявити порушення.

Методичні положення організації фінансового управління власним капіталом підприємства, що ґрунтуються на запропонованому алгоритму оцінки ефективності фінансового управління власним капіталом підприємства, виокремлення рівнів контролінгу та вибору пріоритетного інструменту забезпечення належного рівня за відповідними критеріями вибору наведено на рис. 3.

Обґрунтовано методичні положення організації фінансового управління власним капіталом підприємства нададуть змогу підвищити фінансову спроможність підприємств в контексті забезпечення фінансової безпеки.

Висновки та перспективи. Обґрунтовано підхід до вдосконалення процесу фінансового управління власним капіталом підприємства, який включає сформовану ієрархічну модель проблем, що дає змогу структурувати його проблеми, ранжувати, встановити взаємозв'язок між ними та визначити послідовність їх вирішення, що базується на групуванні проблем (методологічні, організаційні, інформаційні), що дозволяє підвищувати ефективність його управління в умовах змін зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства. Розроблено методичний підхід до оцінювання ефективності фінансового управління власним капіталом підприємства, що надає змогу оцінювати рівень ефективності функціонування власного капіталу та дозволяє виявити порушення. Обґрунтовано методичні положення організації фінансового управління власним капіталом підприємства. Питання практичної апробації запропонованих методично-організаційних підходів є предметом подальшого дослідження.

Література

1. Ачкасова С. А. Оцінка стресостійкості страхових компаній: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец.: 08.00.08 — «Гроші, фінанси і кредит»; Харківський національний економічний університет. Х., 2013. 23 с.
2. Голячук Н., Волот О., Голячук С. Обліково-аналітичні аспекти ефективності використання власний капітал. *Scientific Horizons*. 2020. Vol. 11. № 23(11). С. 61–69.
3. Квасницька Р. С. Управління цільовою структурою капіталу підприємства: дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец.: 08.06.01 — Економіка, організація і управління підприємствами; Хмельницький національний університет, 2005. URL: <https://uacademic.info/ua/document/0405U003469> (дата звернення: 01.12.2025).
4. Платухін О. Г. Шкальне вимірювання показників оцінки ефективності фінансового управління власним капіталом підприємства. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Економічні науки»*. 2025. № 2. DOI: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2025-2-10718>
5. Чернецька Ю. А. Управління рентабельністю власного капіталу промислового підприємства: дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец.: 08.00.04 — Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності); Одеський національний економічний університет, 2015. URL: <https://uacademic.info/ua/document/0415U004748> (дата звернення: 01.12.2025).
6. Чиж Н. М. Структуризація власного капіталу акціонерних товариств: дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец.: 08.00.08 — «Гроші, фінанси і кредит»; Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2008. URL: <https://uacademic.info/ua/document/0408U004716#>! (дата звернення: 01.12.2025).
7. Чмутова І., Гайналій А. Оцінка глобальних ризиків з позицій управління безпекою підприємств України. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2024. 336(6). С. 506–514. DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2024-336-77>
8. Чмутова І., Го С., Чжан Ц., Мажута В., Німець А. Розробка ключових показників ефективності інтегрованої системи управління підприємством з використанням збалансованої системи показників сталого розвитку. *Development Service Industry Management*. 2024. (2). С. 270–278. DOI: [https://doi.org/10.31891/dsim-2024-6\(43\)](https://doi.org/10.31891/dsim-2024-6(43))
9. Berest M., Sablina N. Diagnosis of capital structure as a tool for administering the financial activities of enterprises. *Economics of Development*. 2022. DOI: [https://doi.org/10.57111/econ.21\(2\).2022.8-18](https://doi.org/10.57111/econ.21(2).2022.8-18)
10. Dokiienko L., Hrynyuk N., Britchenko I., Trynychuk V., Levchenko V. Determinants of enterprise's financial security. *Quantitative Finance and Economics*. 2024. Vol. 8, Is. 1. P. 52–74.
11. Hrynyuk N., Dokiienko L., Levchenko V., Trynychuk V. Capital structure as a criterion of efficient management of the corporation's financial recourses. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2023. 2(49). P. 326–337.

References

1. Achkasova S. A. (2013). Ocinka stresostijkosti strahovih kompanij: avtoref. dis. na zdobuttja nauk. stupenja kand. ekon. nauk: spec.: 08.00.08 — “Groshi, finansi i kredit” [Assessment of stress resistance of insurance companies: author's abstract of the dissertation for the degree of Candidate of Economic Sciences: speciality: 08.00.08 — “Money, Finance and Credit”]; Harkivs'kij nacional'nij ekonomichnij universitet. H. 23 s. [in Ukrainian].
2. Goljachuk N., Volot O., Goljachuk S. (2020) Oblikovo-analitichni aspekti efektyvnosti vikoristannja vlasnij kapital [Accounting and analytical aspects of the efficiency of using equity capital]. *Scientific Horizons*. Vol. 11. № 23(11). С. 61–69 [in Ukrainian].
3. Kvasnyts'ka R. S. (2005). Upravlinnja tsil'ovoyu strukturoyu kapitalu pidpriemstva: dis. na zdobuttja nauk. stupenja kand. ekon. nauk: spec.: 08.06.01 — Ekonomika, organizacija i upravlinnja pidpriemstvami [Management of the target capital structure of the enterprise: dissertation for the degree of Candidate of Economic Sciences]. *Khmel'nyts'kyi natsional'nyi universytet*. URL: <https://uacademic.info/ua/document/0405U003469> [in Ukrainian].
4. Platukhin O. G. (2025). Shkal'ne vimirjuvannja pokaznikov ocinki efektyvnosti finansovogo upravlinnja vlasnim kapitalom pidpriemstva [Scale measurement of indicators for assessing the efficiency of financial management of enterprise equity]. *Mizhnarodnij naukovi zhurnal “Internauka”. Serija: “Ekonomichni nauki”*. № 2. <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2025-2-10718> [in Ukrainian].
5. Chernets'ka Ju. A. (2015). Upravlinnja rentabel'nistju vlasnogo kapitalu promislavogo pidpriemstva: dis. na zdobuttja nauk. stupenja kand. ekon. nauk: spec.: 08.00.04 — Ekonomika ta upravlinnja pidpriemstvami (za vidami ekonomichnoji dijal'nosti) [Management of equity capital profitability of an industrial enterprise: dissertation for the degree of Candidate of Economic Sciences]. *Odes'kij nacional'nij ekonomichnij universitet*. URL: <https://uacademic.info/ua/document/0415U004748> [in Ukrainian].
6. Chizh N. M. (2008). Strukturizacija vlasnogo kapitalu akcionernih tovaristv: dis. na zdobuttja nauk. stupenja kand. ekon. nauk: spec.: 08.00.08 — “Groshi, finansi i kredit” [Structuring of equity capital of joint-stock companies: dissertation for the degree of Candidate of Economic Sciences]. *Volins'kij nacional'nij universitet imeni Lesi Ukrainki*. URL: <https://uacademic.info/ua/document/0408U004716> [in Ukrainian].
7. Chmutova I., Hainaliy A. (2024). Ocinka global'nih rizikiv z pozicij upravlinnja bezpekoju pidpriemstv Ukraini [Assessment of global risks from the standpoint of enterprise security management in Ukraine]. *Visnik Hmel'nic'kogo nacional'nogo universitetu. Ekonomichni nauki*. Vol. 336(6). С. 506–514. <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2024-336-77> [in Ukrainian].

8. Chmutova I., Go S., Zhang C., Mazhuta V., Nimets' A. (2024). Rozrobka ključovih pokaznikov efektivnosti integrovanoj sistemi upravlennja pidpriemstvom z vikoristannjam zbalansovanoj sistemi pokaznikov stalogo rozvitku [Development of key performance indicators of an integrated enterprise management system using a balanced scorecard of sustainable development]. *Development Service Industry Management*. № 2. C. 270–278. [https://doi.org/10.31891/dsim-2024-6\(43\)](https://doi.org/10.31891/dsim-2024-6(43)) [in Ukrainian].

9. Berest M., Sablina N. (2022). Diagnosis of capital structure as a tool for administering the financial activities of enterprises. *Economics of Development*. [https://doi.org/10.57111/econ.21\(2\).2022.8-18](https://doi.org/10.57111/econ.21(2).2022.8-18)

10. Dokiienko L., Hrynyuk N., Britchenko I., Trynychuk V., Levchenko V. (2024). Determinants of enterprise's financial security. *Quantitative Finance and Economics*. Vol. 8, Is. 1. P. 52–74.

11. Hrynyuk N., Dokiienko L., Levchenko V., Trynychuk V. (2023). Capital structure as a criterion of efficient management of the corporation's financial recourses. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2(49). P. 326–337.